

LOJİSTİK VE FAALİYETLERİ KONUSUNDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ

Doç. Dr. Hatice AYDIN*

Arş. Gör. Sezer RAMAZAN*

Arş. Gör. Hayrullah ALTINOK*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, lojistik alanındaki yüksek lisans/doktora tezlerinin daha çok hangi temaları ele aldığını ortaya koymaktır. Bu amaçla temalar, hem lojistik olarak genel manada hem de faaliyetleri olarak daha detaylı olarak değerlendirilecektir. Araştırmanın evreni, lojistik alanında 2020 yılında yazılmış olan yüksek lisans/doktora tezleridir. Toplamda 204 tez için değerlendirme kriterleri oluşturulmuş, 127 tez sosyal bilimler alanı dışında olduğundan ve 5 tanesinin anahtar kelime dizininin olmamasından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Belirlenen kriterlere uyan 55 tane yüksek lisans ve 17 tane doktora tezi değerlendirilmiştir. Verilerin incelenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmış ve MAXQDA 2020 paket programından yararlanılmıştır. Tezler, lojistik teması ile genel ve lojistik faaliyetleri kapsamında ise özel olarak değerlendirilmiştir.

Lojistik genel teması kapsamındaki tezlerin genellikle sürdürülebilirlik, performans ve sektörel konularda olduğu ve lojistik faaliyetleri kapsamındaki tezlerin ise ulaştırma, depolama ve stok yönetimi konularında olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin stok yönetim faaliyetlerini de ele aldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, Lojistik Faaliyetler, Doktora Tez, Yüksek Lisans Tez, Nitel Araştırma.

Jel Kodları: I21, I23, L90, L91.

* Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Ömer Seyfettin Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Balıkesir, Türkiye. E-mail: haydin@bandirma.edu.tr

* İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Lojistik Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-mail: sramazan@gelisim.edu.tr

* Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Ömer Seyfettin Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Balıkesir, Türkiye. E-mail: haltinok@bandirma.edu.tr

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 09 Şubat / February 2021

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 10 Mart / March 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 30 Mart / March 2021

CONTENT ANALYSIS OF THESES ON LOGISTICS AND ITS ACTIVITIES

ABSTRACT

The purpose of this study is to reveal which themes most of the master's / doctoral theses in the field of logistics made with. For this purpose, themes will be evaluated in more detail both logistically in general and activities. The universe of the research is the master's / doctoral theses written in 2020 in the field of logistics. Evaluation criteria were established for a total of 204 theses, because of they were outside the field of social sciences 127 theses and 5 theses did not have a keyword index were not evaluated. 55 master and 17 doctoral theses that met the specified criteria were evaluated. Content analysis technique and the MAXQDA 2020 package program was used to analyze the data. Theses have been evaluated within the scope of logistics theme and general logistics activities. It has been determined that the theses within the scope of the logistics theme are generally on sustainability, performance and sectoral issues, and logistics activities are within the scope of transportation, storage, transportation and stock management. It is seen that master theses also deal with stock management activities.

Keywords: *Logistics, Logistics Activities, Doctoral Theses, Master Theses, Qualitative Research.*

Jel Codes: *I21, I23, L90, L91.*

1. GİRİŞ

Tarihsel anlamda lojistik, ilk zamanlarda askeri bir terim olarak kullanılmakta ve orduların kendilerinin ve ihtiyaçlarının tedariki, taşınması, bakımı ve ikmali gibi problemlerini oluşturmaktaydı (Ballou, 2007: 333). İkinci dünya savaşından itibaren artan ticaret ve globalleşme olgusu ile birlikte lojistik, işletmelerin de ilgi alanına girmeye başlamıştır (Lummus, Krumwiede, ve Vokurka, 2001: 426). Özellikle dünyadaki iki bloklu siyasi yapının sona erdiği tarihlerde global hale gelen ve daha kaliteli ürünü daha kısa zamanda talep eden pazar yapısı, işletmeleri üretim faaliyetlerini yapılandırmaya sürüklemiştir (Stock, Greis, ve Kasarda, 1998: 37). Lojistik de değişen bu pazar yapısına taşımacılık, depolama, satın alma ve yönetim gibi bir dizi faaliyetle rekabet avantajı sağlayacak şekilde tasarlanmıştır (Stock vd., 1998: 40).

Lojistik, sektörel anlamda yaşadığı değişimin yanında akademik yazında da bir değişim içerisinde olup günümüze kadar gelmiştir. İkinci dünya savaşından sonra savaş lojistiği, değişen dünya yapısı ile işletme lojistiğine dönüşmeye başlamıştır (Grant, 2012: 6; Sarıdoğan, 2017: 184). Bu yıllarda lojistik, genel olarak müşteri ihtiyaçlarını karşılamak için destek sağlayan bir pazarlama çabası olarak görülmekteydi. Bu dönemde fiziksel dağıtım ve pazarlama lojistiği terimi yaygın olarak kullanılmıştır (Pfohl, 1997: 153). Lojistik; 1950'li yıllarda taşımacılık, 60'lı yıllarda fiziksel dağıtım, 70'li yıllarda fiziksel tedarik veya materyal yönetimi, deregülasyon ve lojistik, 80'li yıllarda taşımacılık deregülasyonu, fiziksel dağıtım ve işletme lojistiği ve 90'lı yıllarda da işletme lojistiği olarak ifade edilmekteydi. 2000'li yıllara gelindiğinde ise lojistik ve tedarik zinciri yönetimi odaklı bir yönelime doğru bir gelişme yaşanmıştır (Southern, 2011: 54-60). Lojistik kelimesini kullanan ilk yükseköğretim

programı, “Ulaştırma ve Lojistik Yüksekokulu” olarak açılmıştır (Şahin, 2018: 30). Bu tarihten itibaren lojistik eğitimi Türkiye’de hızla gelişmiş ve birçok lisans, ön lisans ve lisansüstü programlar açılmaya başlamıştır. 2017 yılına gelindiğinde, lojistik eğitiminde 63 lisans 28 yüksekokul ve 95 ön lisans program sayısına ulaşılmıştır (Dede, Karasoy, ve Çam, 2018: 126).

Felsefe, sosyoloji gibi alanlara nazaran daha yeni bir alan olan lojistik, gelişme çağında birçok farklı disiplinden etkilenecek değişim sürecini yaşamıştır (Stock, 1997: 515; Swanson, Goel, Francisco, ve Stock, 2017: 300). Lojistik, ekonomi yaklaşımından maliyet minimizasyonu, pazarlamadan dağıtım kanalları, yönetim disiplininin bilgi akışı veya operasyonel süreçler bağlamında girdiler kazanmıştır (Stock, 1997: 518). Böylece ilk lojistik uzmanları da kendi alanlarının bilgileriyle lojistiği geliştirmişlerdir (Klaus, 2009: 56). Bu etkileşim ise lojistiği, disiplinlerarası bir alana dönüştürmüştür (Solem, 2003: 452; Klaus, 2009: 56). Lojistik faaliyetleri de tarihsel anlamda farklı algılanmıştır. Örneğin 1920’li yıllardaki bazı çalışmalar, bitmiş ürünlerin taşınması konusuna odaklanırken (Waters, 2003: 28), 1950 ve 1960’lı yıllarda fiziksel dağıtım konusu ön plana çıkmıştır. Ancak fiziksel dağıtım, pazarlama departmanının daha çok dağıtım kanallarında satışa odaklanan bir alt faaliyet olarak görülmekteydi (Ballou, 2007: 334). Günümüzde ise Tedarik Zinciri Yönetimi Profesyonelleri Konseyi’nin sıklıkla başvurulan tanımı ile ‘müşteri gereksinimlerini karşılamak amacıyla malların, hizmetlerin ve ilgili bilgilerin, üretim noktasından tüketim noktasına ileri ve geri yönlü olarak akışı ve depolanmasını etkili ve verimli bir şekilde planlayan, yürüten ve kontrol eden bir disiplin’ olarak ifade edilmektedir (Ballou, 2007: 337). Bu tanımdan yola çıkıldığında lojistiğin ulaştırma ve depolama faaliyetlerine vurgu yapıldığını söylemek mümkündür. Lojistik faaliyetleri bu tarihlere bir çerçeveye oturtulmaya başlamıştır. Lojistik faaliyetlerin tanımı veya kapsamı farklı yazarlar tarafından çeşitli şekillerde açıklanabilmiştir (Lambert, Stock, ve Ellram: 1998; Bowersox, Closs, ve Cooper: 2002).

Tüm gelişmelerden yola çıkılarak lojistik ve kapsadığı faaliyetler bir tartışma alanı olmuştur. Dolayısıyla çalışmanın amacı lojistik ve lojistiğin faaliyetleri alanında 2020 yılında Türkiye’de yayınlanmış lisansüstü tezlerin hangi konularda olduğunu ve hangi faaliyetlerin ele alındığını incelemektir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, literatürde lojistik kapsamında hangi konularda lisansüstü tezlerde boşluk olduğu hakkında hem akademisyenlere hem de lisansüstü öğrencilere rehberlik eden bir çalışma ortaya konulmuş olacaktır. Çalışma ile yoğun olarak çalışılan lojistik konuları da ortaya konulmuş olacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Günümüzde global düzeyde faaliyetlerini sürdüren firmalar için rekabet avantajı sağlamanın en önemli yollarından biri olan lojistiğin kapsamı oldukça dinamikdir. Lojistiğin dinamik yapısı, lojistiğin stratejik üstünlük sağlama konusuna hizmet etmektedir. Bu anlamda lojistik, belirli faaliyetler zincirinin dağınık haldeki parçalarını birbirine entegre eden bir yöntem olarak görülebilmektedir. Stratejik lojistik yönetiminin ve onun faaliyetlerinin iyi planlandığı ve yürütüldüğü bir işletme, birçok açıdan rakiplerine göre rekabetçi avantaj elde edebilir. Bu durumun bir ülkenin geneline yayılması ile ülkeler bağlamında

da rekabetçi avantaj kazanılabilir. Lojistiğin tanımı yapılırken, tarihsel evriminde değindiğimiz gibi, farklı disiplinlerden etkilenmesi ve sektörle iç içe olan dinamik yapısı nedeniyle, farklı isimler kullanılabilmiştir. Lambert, Stock, ve Ellram (1998)'e göre lojistik; işletme lojistiği, kanal yönetimi, dağıtım, endüstriyel lojistik, materyal yönetimi, fiziksel dağıtım, hızlı cevap sistemleri, tedarik zinciri yönetimi ve tedarik yönetimi konularını kapsamaktadır.

Bu durum, lojistiğin kapsadığı faaliyetlerin de farklı algılanmasına yol açabilmesine rağmen literatürde bilinen çalışmaların lojistiğin faaliyetleri konusu üzerinde bazı konsensüsleri mevcuttur. Lojistik tanımları yapılırken genelde "akış" kelimesine yapılan vurgu (Ertugut, 2016) taşıma faaliyetinin önemini belirtir ve tanımlamalarda geçen depolama kavramı da stok yönetimi, materyal yönetimi, envanter yönetimi gibi unsurların varlığını gösterir. Bununla birlikte lojistik faaliyetlerin sınıflaması yapılırken farklı bakış açılarıyla da yorum yapılabilmektedir. Bazı yazarlar faaliyetleri, tedarik zincirinin aşamalarına göre sınıflandırabilmiş veya kapsadığı faaliyetleri gözönüne alabilmiştir. Çalışmada, lojistiğin faaliyetleri olarak kullanılan terimler ise yapılan faaliyetin kendi ismini taşıdığı sınıflandırma olan Bowersox, Closs, ve Cooper, (2002) 'ın kullandığı terimlerdir. Bu sınıflandırmaya göre lojistik faaliyetleri: Sipariş işleme, stok yönetimi, ulaştırma ya da taşıma, depolama, malzeme taşıma ve paketleme, lojistik ağ ve kuruluş yeri seçimi unsurlarını kapsamaktadır.

Lisansüstü çalışmalar, bir akademik disiplinin hangi trendler içinde olduğu, gelişiminin nasıl tezahür ettiği, hangi konularının eğitiminin üzerinde durulduğu, güncel sorunları ve çözümleri, mevcut sistematik yaklaşımları vb. konuları hakkında bir fikir verebilir. Bundan dolayıdır ki araştırmacılar lisansüstü yazının incelenmesi konusunda araştırma ilgilerini eksik bırakmamıştır. James R. Stock doktora tezleri üzerine 1988, 1993, 2001 ve 2006 yıllarında 4 çalışma yapmıştır. İlk çalışmasında 1970 ve 1986 yıllarında yazılmış olan 684 doktora tezini, ikinci çalışmasında 1987-1991 yılları arasında yazılmış 422 doktora tezini, üçüncü çalışmasında 1992-1998 yıllar arasında yazılmış 317 doktora tezini ve dördüncü olarak da 1999 ve 2004 yılları arasında yazılmış 410 doktora tezini analiz etmiştir (Stock, 1988; Stock ve David, 1993; Stock, 2001; Stock ve Broadus, 2006). Das ve Handfield (1997) çalışmalarında 1987-1995 yılları arasında satın alma yönetimi alanında yazılmış doktora tezlerini analiz etmişlerdir. Analize aldıkları doktora tezlerinde keşif tipi ve tanımlayıcı çalışmaların hala çoğunlukta olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Benzer çalışmalar İskandinav ve Nordik ülkelerde de gerçekleşmiştir. Gubi, Arlbjörn, ve Johansen (2003) çalışmalarında daha önce yayınlanmış makalelere benzer modeli kullanarak İskandinav ülkelerinde 1990-2001 arasında yazılmış ve 9 ana hat etrafında toplanan tezleri incelemişlerdir. Zachariassen ve Arlbjörn (2010) yaptıkları çalışmada doktora tezlerini analiz etmiş ve doktora tezlerinin daha çok makale derlemelerinden oluştuğunu tespit etmişler ve çalışmalarında tezlerin odak noktasının taşımacılık firmalarından ziyade üretim yapan firmalardan olduğunu belirtmişlerdir. Tedarik zinciri konusunun bu seneler arasında yayınlanmış tezlerde artmış olduğunu bulgulamışlar ve bunun da lojistiğin örgütler arası perspektifinin gelişimiyle bir bağlantısı olduğunu ifade etmişlerdir. Son olarak da tezlerde felsefi odağın azaldığına dair bulgulara erişilmiştir. Rajkumar, Kavin, Luo, ve Stentoft (2016) ise 2009 ve 2014 yılları arasında 150 doktora tezi üzerinde yaptıkları çalışmalarında

önceki çalışmalara göre tezlerin daha çok örgütler arası tedarik zinciri yönetimine odaklandığını, firma odaklı yaklaşımdan çok tedarik zinciri yönetimi bağlantılı çalışmaların arttığı sonucuna ulaşımlardır. Bununla birlikte tezlerde felsefi odağın azalma eğiliminin devam ettiğini incelemiştir.

Lisansüstü tezleri konu alan Türkiye'deki çalışmalara bakıldığında; Acar ve Gürol (2013) çalışmalarında 1980-2011 yılları arasında Türkiye'de lojistik alanında yazılmış 1506 tez ve 257 makale incelemiştir. Bu inceleme sonucunda akademik yazın odağında ilk 3 sıranın Tedarik Zinciri Yönetimi, Envanter Yönetimi ve Ağ Tasarımı ve Dağıtım Yönetimi olduğu sonucuna ulaşımlardır. Bununla birlikte bu dönemler arasında en çok yüksek lisans tezinin İstanbul Teknik Üniversitesi'nde olmasının Üniversite'nin Endüstri Bölümü'nün mevcudiyetine bağlı olabileceği ile açıklanmıştır. Şahin ve Topal, (2016); 2000 ve 2015 yılları arasında Türkiye'de tedarik zinciri üzerine yazılmış 101 doktora tezini inceleyen çalışmalarında "dağıtım ağı tasarımı" ve "tedarik zinciri performansı" konularının yoğun olarak işlendiğini bulgulamışlardır. Duran ve Çelikkaya (2019); 2000-2019 yılları arasında Türkiye'de yazılmış 408'i yüksek lisans 121'i doktora olmak üzere 529 tez üzerine yaptıkları çalışmalarında "lojistik performans" konusunu en çok çalışılan konu olarak gözlemlemiştir. Korkmaz ve Çetinkaya (2019) çalışmaların 1993-2017 yılları arasında Türkiye'de lojistik ve tedarik zinciri yönetimi konularında yazılmış 525 tezi incelemiştir. Çalışmalarında bu iki alanda yazılan tezlerin çok küçük bir kısmının 2000 yıllarından önce yazılmış olduğunu 2000 yılından sonra yüksek lisans tezlerinde hızlı bir artış yaşandığını ve 2007 yılı itibarıyla doktora tezlerinde de bir artış yaşandığını gözlemlemiştir. Çavdar (2020) lojistik alanındaki çalışmaların, lisansüstü tezler bakımından gösterdiği değişimin bir haritasını oluşturmaya çalışmıştır. Çalışma, lojistik alanında 1990-2018 yılları arasında yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerine ilişkin künyeleri sosyal ağ analizine tabi tutmuştur. Yıldız, Çiğdem, ve Seyhan (2020) tedarik zincirini konu alan 354'ü yüksek lisans 107'si doktora tezini sosyal ağ analizi yöntemiyle incelemiştir. Tedarik zinciri konusunda tezler açısından yazınsal değişimi incelemek adına 4 döneme ayırdıkları çalışmalarında "lojistik performans" kelimesinin en sık kullanılan anahtar kelime olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte "tersine lojistik" konusunun yeterli düzeyde araştırma konularına dahil edilmediği sonucuna ulaşımlardır.

Türkiye'de Lojistik literatürü henüz çok eski bir geçmişe sahip olmamakla birlikte gelişim açısından oldukça yüksek bir ivmeye sahiptir. Bu durum dikkate alınarak sadece 2020 çalışmaları değerlendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın evrenini lojistik alanında yazılmış tezler oluşturmaktadır. Bu kapsamda YÖK Tez merkezinde kayıtlı 162 yüksek lisans ve 42 doktora tezinin olduğu görülmüştür. YÖK Tez Merkezinde bulunan lojistik ve lojistik faaliyetleri ile ilgili 204 tezdten 72 tanesine içerik analizi yapılmıştır. Değerlendirmeye alınan tezlerin seçiminde, sosyal bilimler alanında olmasına ve anahtar dizinine sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Tezler, lojistik faaliyetleri açısından kodlanmıştır. Değerlendirmeye alınan faaliyetler Bowersox vd.'nin (2002) belirttiği gibi; sipariş işleme, stok yönetimi, ulaştırma ya da taşıma, depolama, malzeme taşıma ve paketleme, lojistik ağ ve kuruluş yeri seçimi olarak ele alınmıştır. Sipariş işleme, malzeme taşıma ve paketleme, lojistik ağ ve kuruluş yeri seçimi gibi ana faaliyetlere ait veri bulunamamasından dolayı faaliyet sayısı ulaştırma, stok yönetimi ve depolama olmak üzere 3'e indirilmiştir. Kalan faaliyetler, lojistik alanında başka kaynaklarda da yoğun değerlendirilen ve bilinen faaliyetler olması sebebiyle değerlendirme kapsamına alınmıştır (John Gattorna, Abby Day ve John Hargreaves, 1991; Lambert vd., 1998). Tezler biçimsel olarak değerlendirilmediğinden tek bir kategoride ele alınarak analiz edilmiştir. Nitel araştırma sürecinde döküman inceleme, gözlem ve görüşmelerin mümkün olmadığı durumlarda kullanılan etkin veri toplama tekniklerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Creswell, 2013: 190). Bu teknikte, olgularla ilgili bilgi içeren yazılı ve görsel materyaller araştırma sürecine dahil edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Bu bağlamda Nitel veri tekniklerinden olan doküman analizi ile tezler incelenmiştir. Tezler, metinlerden yinelenebilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniği olan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, verileri tanımlamada ve verilerin içindeki anlamları anlamada yararlı bir analiz tekniğidir. Bu teknik kapsamında, veriler belirli kavramlar/temalar çerçevesinde kodlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242). Bir temanın başka bir tema altında da kodlanabileceği göz önünde bulundurularak tezlerin içeriği de tez başlığı, anahtar kelimeleri ve özet başta olmak üzere dikkate alınmıştır. Böylece yapılan kodlamada geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır. Kodlamanın analizinde MAXQDA 2020 paket programı kullanılmıştır. Program kullanılırken çalışmada dikkate alınacak parametre/kriter kapsamaları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Yüksek lisans/doktora tezleri,
- 2020 yılında yayımlanan tezler,
- Sosyal Bilimler alanında yapılması,
- Üniversitelere göre dağılımları,
- Anahtar kelimeleri,
- Lojistik temel alanında olması,
- Lojistik ve faaliyetleri ile ilgili olması,

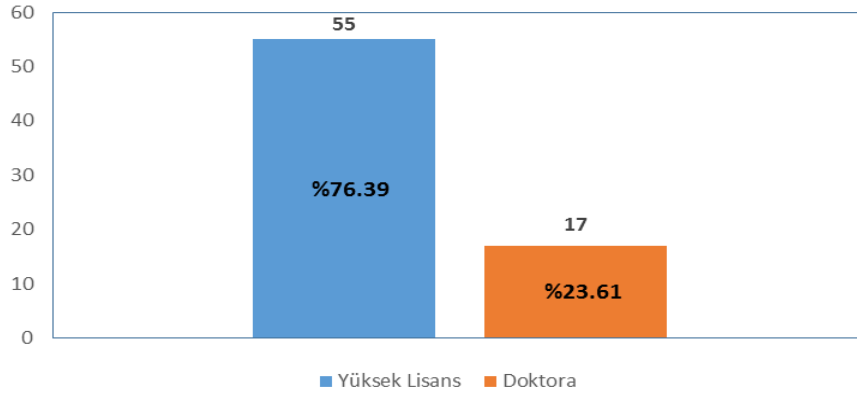
Çalışmaların değerlendirilmesinde belirlenen kriterler dikkate alınmış ve nihayetinde yargısal yöntemler kullanılmıştır. Sonuçların nesnelliğini sağlayabilmek adına ve kodlayıcılar arası güvenilirliğin belirlenmesi için kodlayıcılar arası (alanında uzman olanlar arasında) güvenilirlik oranı %100 olarak belirlenmiş ve % 88 oranında güvenilirlik tespit edilmiştir. Bu oran 0.70'den büyük olduğundan, literatür taramasının güvenilir olduğunu yansıtmak için yeterli görülmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Güvenirlik = Uzlaşma sayısı / (Uzlaşma sayısı + Uzlaşmama sayısı) = 72 / (72 + 10) = 0.88 (%70'den yüksek uyum beklenir). Nitel araştırmaların son aşaması, raporlama aşaması olup bulgularda verilmiştir.

4. BULGULAR

YÖK Tez merkezinde kayıtlı olan 162 yüksek lisans ve 42 doktora tezinin olduğu görülmüştür. Toplamda 204 tez için değerlendirme kriterleri oluşturulmuştur. Tezlerden 127 tanesi sosyal bilimler alanı dışında olduğundan ya da doğrudan sosyal bilimler alanında (fen, sağlık, dış ticaret ve lisansüstü enstitüsü) olmadığından ve 5 tanesinin anahtar kelime dizininin olmamasından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Bu tezlerden belirlenen kriterlere uyan 55 tane yüksek lisans tezi ve 17 tane doktora tezi değerlendirilmiştir.

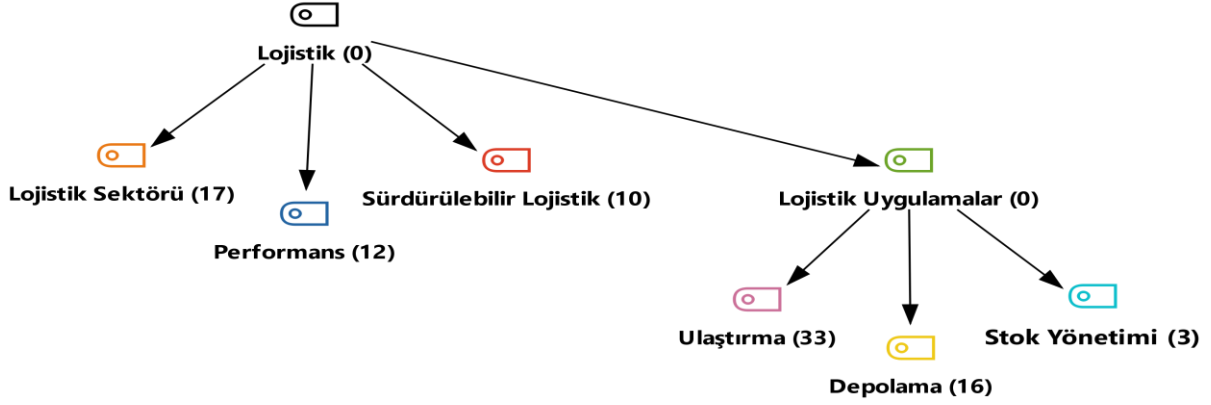
İçerik analizinde kodlamalar, içeriksel ve biçimsel olarak kategorileştirilmiştir. İçeriksel değerlendirme iki grupta gerçekleştirilmiştir. Birinci grupta lojistik, genel olarak değerlendirilmiştir. İkinci grupta ise faaliyetler açısından değerlendirilmiştir. Lojistik ve faaliyetlerini içeren kelimeler tezlerin başlıklarından ve anahtar kelimelerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Biçimsel değerlendirmede ise sadece tezlerin yapıldığı üniversiteler ve enstitüler dikkate alınmıştır. Dolayısıyla kod matrisi üniversite, enstitü, lojistik alanı ve ilgili olduğu faaliyetler şeklinde bilgiler dikkate alınarak oluşturulmuştur. 2020 yılında YÖK tez veri tabanında yer alan 72 tez çalışmasının yüksek lisans ve doktora kapsamındaki dağılımları Grafik 1'deki gibi aktarılmıştır.

Grafik 1: Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

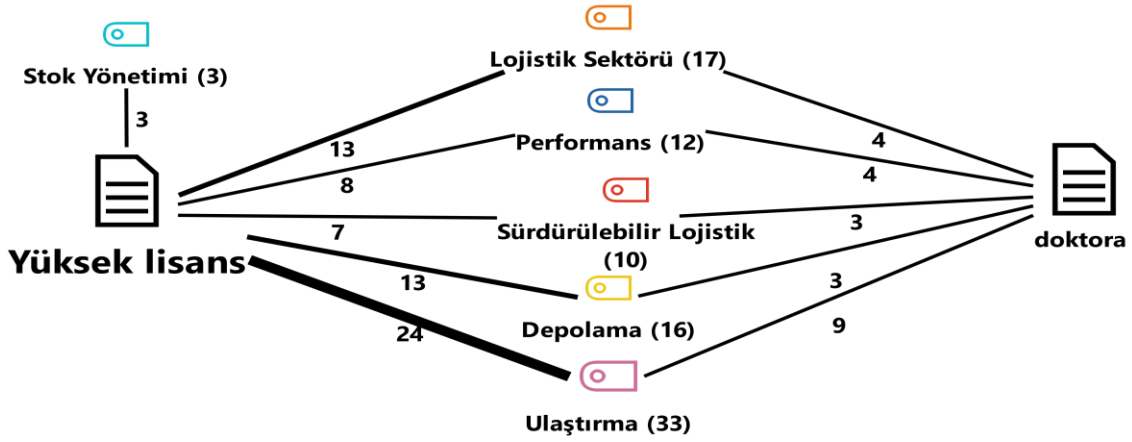
Analize dahil edilen tezlerin 55'i (%76.39) yüksek lisans, 17'si (%23.61) doktora tezidir. Bu durum, lojistik hakkında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin doktora seviyesinde yapılan tezlerin 3 katından fazla olduğunu göstermektedir. Tezlerin konu açısından değerlendirilmesi iki yönde yapılmıştır. Birincisi lojistik ve ikincisi ise faaliyetler kapsamındadır. Lojistik, son yıllarda yaşanan gelişmelerle önemli sektörlerden biri haline gelmiştir. Dünyanın en önemli sektörlerinden biri haline gelmesinde, faaliyetlerin entegre bir akışı etkilidir. Bundan dolayı lojistik incelenirken faaliyetlerin de daha özeldir incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan değerlendirme, yaratıcı kodlama aracılığıyla Şekil 1'de de gösterilmiştir.

Şekil 1. Yaratıcı Kodlama

Yapılan kodlamada lojistik konusundaki tezlerin daha çok sektör (17) ve performans (12) konularında olduğu, faaliyetler açısından bakıldığında ise daha çok ulaştırma (33) ve depolama (16) konularında olduğu söylenebilmektedir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinin ele alınan konular itibari ile karşılaştırılması ise iki vaka modeli ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan karşılaştırma Şekil 2’de gösterildiği gibidir.

Şekil 2. İki Vaka Modeli-Kod Frekansları

İki vaka modeline göre, lojistik genel olarak değerlendirildiğinde yüksek lisans tezleri daha çok sektörel (13) iken doktora tezleri daha çok lojistik sektörü (4) ve performans (4) konusunda yapılmıştır. Stok yönetimi konusunda ise doktora tezine rastlanmamakla birlikte 3 tane yüksek lisans tezi yapılmıştır. Ulaştırma faaliyeti konusunda yapılan 33 tezin 24’ü yüksek lisans, 9’u ise doktora ve depolama konusundaki 16 tezin 13’ü yüksek lisans ve 3’ü doktora alanındadır. Görüldüğü gibi her iki alanda yapılan tezler, daha çok ulaştırma konusunu ele almıştır. Günümüzde lojistik, hammadde den son tüketiciye olan ileri ve geri yönlü kompleks bir akışı temsil etse de 2000’li yıllara kadar en önemli faaliyetinin ulaştırmanın ana konusu olan taşımacılık olarak görülmesi ve bu faaliyetin etkinliği ve verimliliği bakımından değerlendirilmesi bunu açıklayabilir (Southern, 2011; Ertugut, 2016). Alanla

ilgili ülkemizde kurulan ilk bölümün “Ulaştırma ve Lojistik Yüksekokulu” olması da bu durumu destekler niteliktedir (Şahin, 2018). Kod matrisi de Tablo 1’de ayrıca gösterilmiştir.

Tablo 1. Kod Matrisi Tarayıcısı

Kod Sistemi	yükseklisans	doktora	TOPLAM
Lojistik			0
Lojistik Sektörü	13	4	17
Performans	8	4	12
Sürdürülebilir Lojistik	7	3	10
Lojistik Uygulamalar			0
Depolama	13	3	16
Stok Yönetimi	3		3
Ulaştırma	24	9	33
Σ TOPLAM	68	23	91

Yüksek lisans tez konularının desteklenme gücünü test etmek amacı ile anahtar kelimeler de kodlanmıştır. Yapılan kodlama sonucu anahtar kelime frekansları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yüksek Lisans Tez Anahtar Kelime Frekansları

Sözcük	Frekans	%	Sözcük	Frekans	%
Lojistik	41	12.31	Tedarik	6	1.80
Taşıma	30	9.01	Stok	5	1.50
Çevreci	11	3.30	Ulaştırma	3	0.90
Kalite	10	3.00	Davranış	2	0.60
Hizmet	7	2.10	Çok Kriterli	2	0.60
Bilişim	6	1.80	Müşteri	2	0.60
Depo	6	1.80			

Tezlerinin anahtar kelimeleri için yapılan kodlama sonucunda, daha çok lojistik (41) ve taşıma (30) anahtar kelimenin ön planda olduğu görülmektedir. Bu sayıyı çevreci (11) ve kalite (10) anahtar kelimeleri takip etmektedir. Bu sayılardan yola çıkılarak lojistik konusunda yapılan yüksek lisans tezlerinin çevre ve kalite ile ilgili konulara da değindiği söylenebilir. Yüksek lisans tezlerinin anahtar kelime dağılımlarına ait kelime bulutu da ayrıca Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3. Yüksek Lisans Tez Anahtar Kelime Kelime Bulutu

Doktora tez konularının desteklenme gücünü test etmek amacı ile de anahtar kelimeler kodlanmıştır. Yapılan kodlama sonucu anahtar kelime frekansları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Doktora Tez Anahtar Kelime Frekansları

Sözcük	Frekans	%	Sözcük	Frekans	%
Lojistik	23	5.57	Yeşil	6	1.45
Taşıma	23	5.57	Hizmet	5	1.21
Depo	11	2.66	Performans	5	1.21
Gıda	10	2.42	Teknoloji	5	1.21
Tedarik	7	1.69	Akış	2	0.48
Ulaştırma	6	1.45	Denizyolu	2	0.48

Tezlerin anahtar kelimeleri için yapılan kodlama sonucunda, daha çok lojistik (23) ve taşıma (23) anahtar kelimelerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu sayıyı, depo (11) ve gıda-tedarik (17) anahtar kelimeleri takip etmektedir. Bu sayılardan yola çıkılarak lojistik konusunda yapılan doktora tezlerinin depo ve gıda-tedarik konularına da değindiği söylenebilir. Doktora tezlerinin anahtar kelime dağılımlarına ait kelime bulutu da ayrıca Şekil 4’de gösterilmiştir.

Şekil 4. Doktora Tez Anahtar Kelime Kelime Bulutu

Yüksek Lisans ve Doktora tezlerine dair yapılan kodlamalar arasındaki ilişkileri karşılaştırmak amacı ile yapılan Kod İlişkiler Tarayıcısı Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Yüksek Lisans/Doktora Tezlerinde Kod İlişkiler Tarayıcısı

Kod Sistemi	Lojistik Sektörü	Performans	Sürdürülebilir Lojistik	Depolama	Stok Yönetimi	Ulaştırma	TOPLAM
Lojistik Sektörü	0	1	0	2	0	7	10
Performans	1	0	1	0	0	2	4
Sürdürülebilir Lojistik	0	1	0	1	0	3	5
Depolama	2	0	1	0	0	5	8
Stok Yönetimi	0	0	0	0	0	0	0
Ulaştırma	7	2	3	5	0	0	17
TOPLAM	10	4	5	8	0	17	44

Kod ilişki matrisine bakıldığında, taşıma alanında yapılan tezlerin 17 tanesinin temel lojistik teması altındaki tüm kodlarla, stok yönetimi dışındaki tüm faaliyetlerle ilişkili olduğu görülmektedir.

Başka bir deyişle ulaştırma konusunu ele alan çalışmaların stok yönetimi dışındaki tüm kodlarla ilişkili olduğu söylenebilir. Stok yönetimi konusundaki tezlerin ise hiç bir kod ile ilişkisine rastlanmamıştır.

Lojistik henüz büyüyen bir alan olup çoğu üniversitenin yüksek lisans programları da multidisiplinerdir. Dolayısıyla lojistik programına sahip olunmasına rağmen henüz lojistiğin önemi çok fazla hissedilmekte ve yapılan tezlerde ise lojistik kapsamı dışın çıkıldığı söylenebilmektedir. Hangi üniversitelerde bunun daha çok önemsendiğini ortaya koymanın diğer üniversiteler için de bir farkındalık uyandıracığı düşünülmektedir. Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinin daha çok hangi üniversiteler ağırlıklı yapıldığı da değerlendirilmiştir. Lojistik/Faaliyetleri konusunda yayınlanan lisansüstü tezler, yayımlandıkları üniversitelere göre incelendiğinde; Hasan Kalyoncu Üniversitesinin ilk sırada (%10.90) yer aldığı görülmektedir. Diğer üniversiteler Tablo 5'te detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 5. Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımları

Sözcük	Frekans	%
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	6	10.90
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	5	9.09
Marmara Üniversitesi	4	7.26
Akdeniz Üniversitesi	3	5.45
Bahçeşehir Üniversitesi	3	5.45
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3	5.45
İstanbul Üniversitesi	3	5.45
Toros Üniversitesi	3	5.45
İstanbul Ticaret Üniversitesi	2	3.64
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	2	3.64
Bursa Uludağ Üniversitesi	2	3.64
Gazi Üniversitesi	2	3.64
Ufuk Üniversitesi	2	3.64
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	1.82
Altınbaş Üniversitesi	1	1.82
Ankara Üniversitesi	1	1.82
Atılım Üniversitesi	1	1.82
Çanakkale Üniversitesi	1	1.82
Çankaya Üniversitesi	1	1.82
Erciyes Üniversitesi	1	1.82
Gebze Teknik Üniversitesi	1	1.82
İnönü Üniversitesi	1	1.82
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	1.82
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	1.82
Maltepe Üniversitesi	1	1.82
İstanbul Okan Üniversitesi	1	1.82
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1.82
Yeditepe Üniversitesi	1	1.82
Toplam	55	100

Lojistik/Faaliyetleri konusunda yayınlanan doktora tezleri yayımlandıkları üniversitelere göre incelendiğinde; Dokuz Eylül Üniversitesi'nin ilk sırada (%23.53) yer aldığı görülmektedir. Diğer üniversiteler Tablo 6'da detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 6. Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımları

Sözcük	Frekans	%
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	23.53
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	11.76
İstanbul Ticaret Üniversitesi	2	11.76
Anadolu Üniversitesi	1	5.88
İstanbul Üniversitesi	1	5.88
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	5.88
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	5.88
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1	5.88
Erciyes Üniversitesi	1	5.88
Gümüşhane Üniversitesi	1	5.88
İnönü Üniversitesi	1	5.88
Marmara üniversitesi	1	5.88
Toplam	17	100

5. SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre lojistik konusunda yüksek lisans ve doktora alanındaki tezlerde yeşil lojistik, lojistik performans ve sektörel çalışmalara daha çok yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte faaliyet olarak her iki alandaki tezlerde depolama ve ulaştırma konularına yer verilmiştir. Doktora tezlerinden farklı olarak yüksek lisans tezlerinde stok yönetimi konusunda da tezlere yer verilmiştir. Anahtar kelimeler bazında yapılan analizin sonucuna göre “taşıma” anahtar kelimesi ön plandadır. Taşımanın ön planda olması da yapılan tezlerin konularının anahtar kelimeler ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Ön planda olan konular bir bütün olarak değerlendirildiğinde; sektörel olarak değerlendirmelerin yoğun olması lojistiğin henüz yeni bir alan olmasıyla açıklanabilir. Çünkü lojistik henüz sektörel olarak merak konusu olmaktadır. Lojistik performansı konusunun yoğun şekilde ele alınması ise tezlerin içeriğine detaylı olarak bakıldığında daha net açıklanabilmektedir. Söz konusu yoğunluk, tezlerin sadece lojistik performans boyutunda olmayıp firma performansı, mali performans vb. birçok konuda olmasından kaynaklanabilir. Yeşil lojistik ise yeşilin son zamanlarda özellikle gündemde olması ve lojistik söz konusu olduğunda da merak konusu olması ile açıklanabilir. Ulaştırmanın ve stok yönetimi konusu ise, 2020 yılının “Pandemi” yılı olması nedeni ile açıklanabilmektedir. Pandemi döneminde ulaştırma ve stokların yönetimi oldukça önemli bir konudur. Stok yönetimi konusunun doktora tezlerinde ön planda olmaması ise Üniversitelerde lojistik alanındaki doktora programlarının yüksek lisans programlarına göre sayıca az olması ile açıklanabilir.

Üniversitelere göre dağılıma bakıldığında, Hasan Kalyoncu Üniversitesinin yüksek lisans tezlerinde Dokuz Eylül Üniversitesinin ise doktora tezlerinde ön planda olduğu görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi doktora programları arasında lojistik programı bulunmamasına rağmen bu alanda ön plana çıkması Lojistiğin diğer disiplinler ile olan ilişkisinin kuvvetli olduğunu da gösterir.

Lisansüstü tez çalışmaları bakımından inovatif lojistik ya da lojistik yenilikçiliği, şehir lojistiği, insani yardım lojistiği, afet lojistiği, lojistik bilgi teknolojileri, lojistik esnekliği, çevikliği ve entegrasyonu gibi alanlarda çalışmalara yeterli önemin verilmemiş olduğu da görülmektedir. Yeni tez

konusuna başlayacaklar için bu konular önerilebilir. Bunun yanında çalışma sipariş yönetimi, paketleme ve kuruluş yeri seçimi gibi diğer lojistik faaliyetlerinin de ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışmanın lojistik/faaliyetleri konusunda hangi alanlara değinilmesi gerektiğiyle ilgili literatüre fikir vermesi beklenmektedir. Çalışma, doktora ve yüksek lisans çalışmalarını karşılaştıran sonuçlar sunarak her iki alanda yoğun çalışılan konulara değinmiştir. Bu yönüyle hangi alanda boşluk olduğu ve hangi konulara yönelmek gerektiği konusunda da fikir sunması beklenmektedir. Üniversiteler açısından yapılan değerlendirmelerle hangi üniversitelerin lojistik konusunda daha ön planda oldukları ortaya konulmuş ve bu durumun diğer üniversitelerin lojistik anabilim dalları için de rehberlik sunacağı beklenmektedir.

Çalışmanın bir takım kısıtları da bulunmaktadır. En önemli kısıtlarından birisi, çalışmanın sadece 2020 yılındaki ve sosyal bilimler alanında yer alan tezleri ele almış olmasıdır. Çalışmanın bir diğer kısıtı ise zaman baskısıdır. Çalışma, 2020 yılında yapılan tezleri konu aldığından 2021 yılının başına kadar beklenmiştir. Buna rağmen 2020 yılında bittiği halde henüz yayımlanmamış tezlerin de bulunabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın kısıtları dikkate alınarak ileride, daha fazla veriye ulaşabilmek adına daha uzun yılları kapsayan çalışmalar değerlendirilebilir. Sadece doktora ya da sadece yüksek lisans çalışmaları derinlemesine araştırılabilir. Lojistik faaliyetlerin sektörel açıdan da değerlendirilebileceği çalışmalar yapılabilir. Farklı kriterler dikkate alınarak çalışma farklı yönlerden tekrarlanabilir. Ayrıca tezler dışında, lojistik alanında yazılan kitaplar ve makaleler de ayrı değerlendirme konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. Z., ve Gürol, P. (2013). Türkiye’de Lojistik Yazınının Tarihsel Gelişimi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 289-312.
- Ballou, R. H. (2007). The Evolution and Future of Logistics and Supply Chain Management. *European Business Review*, 19(4): 332-348.
- Bowersox, D. J., Clos, D. J., ve Coope, M. B. (2002). *Supply Chain Logistics Management*. 1. baskı, New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Creswell, J. W. (2013). Steps in conducting a scholarly mixed methods study. DBER Speaker series. University of Nebraska Discipline-Based Education Research Group (Online)
- Çavdar, E. (2020). Lojistik alanındaki lisansüstü tez çalışmalarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Turkish Studies - Economy*, 15(3): 1267-1284.
- Das, A., ve Handfield, R. B. (1997). A meta-analysis of doctoral dissertations in purchasing. *Journal of Operations Management*, 15: 101-121.
- Dede, N. P., Karasoy, E. N., ve Çam, B. (2018). Türkiye’de Lojistik Eğitime Yönelik Bir Araştırma. *II. InTraders Uluslararası Ticaret Kongresi*, 2: 121-133.İstanbul: Hiper Yayıncılık.

- Duran, G., ve Çelikkaya, S. (2019). Türkiye'de Lojistik Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 3(3): 152-167.
- Erturgut, R. (2016). *Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetimi*. 1. baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Grant, D. B. (2012). *Logistics Management*. Essex: Pearson Education Limited.
- Gubi, E., Arlbjörn, J. S., ve Johansen, J. (2003). Doctoral Dissertations in Logistics and Supply Chain Management A Review of Scandinavian Contributions from 1990 to 2001. *International Journal of Physical Distribution ve Logistics Management*, 33(10): 854-885.
- John Gattorna, Abby Day ve John Hargreaves (1991), "Effective Logistics Management", *Logistics Information Management*, 4(2): 2-86.
- Klaus, P. (2009). Logistics research: a 50 years' march of ideas. *Logistics Research*, 1(1): 53-65.
- Korkmaz, İ. H., ve Çetinkaya, C. (2019). Türkiye'de Lojistik ve Tedarik Zinciri Alanlarında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1): 479-493.
- Lambert, Douglas M., Stock, James R., ve Ellram, Lisa M. (1998). *Fundamentals of Logistics Management*. 1. baskı, New York, McGraw-Hill Higher Education.
- Lummus, R. L., Krumwiede, D. W., ve Vokurka, R. J. (2001). The relationship of logistics to supply chain management: developing a common industry definition. *Industrial Management ve Data Systems*, 101(8): 426-431.
- Pfohl, H.-C. (1997). Logistics. The State of The Art. *Human Systems Management*, 16(3): 153-158.
- Rajkumar, C., Kavin, L., Luo, X., ve Stentoft, J. (2016). Doctoral dissertations in logistics and supply chain management: a review of Nordic contributions from 2009 to 2014. *Logistics Research*, 9(5).
- Sarıdoğan, A. (2017). Logistics: emergence of the term and historical developments. *VUZF Review*, 2: 181-189.
- Solem, O. (2003). Epistemology and Logistics: A Critical Overview. *Systemic Practice and Action Research*, 16(6): 437-454.
- Southern, R. (2011). Historical Perspective of the Logistics and Supply Chain Management Discipline. *Transportation Journal*, 50(1): 53-64.
- Stock, G. N., Greis, N. P., ve Kasarda, J. D. (1998). Logistics, strategy and structure A conceptual framework. *International Journal of Operations ve Production Managemen*, 18(1): 37-52.
- Stock, J. R. (1988/1989), "A Compendium of Doctoral Research in Logistics: 1970-1986," *Journal of Business Logistics*, (8)2: 123-202; (9)1: 125-233.
- Stock, J. R. ve David A. L. (1993), "Doctoral Research in Logistics-Related Areas: 1987-1991," *Journal of Business Logistics*, (14)2: 197-373.
- Stock, J. R. (1997). Applying theories from other disciplines to logistics. *International Journal of Physical Distribution ve Logistics Management*, 27(9/10): 515-539.

- Stock, J. R. (2001), "Doctoral Research in Logistics and Logistics-Related Areas: 1992-1998," *Journal of Business Logistics*, (22)1: 125-256.
- Stock, J. R., ve Broadus, C. J. (2006). Doctoral Research In Supply Chain Management and/or Logistics-Related Arease: 1999-2004. *Journal Of Business Logistics*, 27(1): 139-496.
- Swanson, D., Goel, L., Francisco, K., ve Stock, J. (2017). Applying Theories from Other Disciplines to Logistics and Supply Chain Management: A Systematic Literature Review. *Transportation Journal*, 56(3): 299-356.
- Şahin, E. (2018). *Türkiye'de Lojistik Eğitimi, Lojistik Eğitim Standartları, Mesleki Yeterlilik ve Bologna Süreci, AB Üye Ülkeleri ile Türkiye Kıyaslaması*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, H., ve Topal, B. (2016). Türkiye'de Tedarik Zinciri Konusundan Yapılan Doktora Tezlerinin Genel Profilinin İçerik Analizi Yöntemiyle Belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 50(Autumn 2): 471-482.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- Waters, D. (2003). *Logistics An Introduction to Supply Chain Management*. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, B., Çiğdem, Ş., ve Seyhan, M. (2020). Tedarik Zinciri Alanyazını Rotası: Lisansüstü Çalışmaların Evrimi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21): 21-47.
- Zachariassen, F., ve Arlbjørn, J. S. (2010). Doctoral dissertations in logistics and supply chain management A review of Nordic contributions from 2002 to 2008. *International Journal of Physical Distribution ve Logistics Management*, 40(4): 332-352.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Doç. Dr. Hatice AYDIN Arş. Gör. Hayrullah ALTINOK
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Doç. Dr. Hatice AYDIN
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Arş. Gör. Sezer RAMAZAN Arş. Gör. Hayrullah ALTINOK
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Doç. Dr. Hatice AYDIN Arş. Gör. Hayrullah ALTINOK
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Arş. Gör. Sezer RAMAZAN

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür:

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: